

Väinameri, siselahed ja linnud

Suur-laukhaned. Foto Kaarel Kaisel

Väinameri, siselahed ja linnuränne

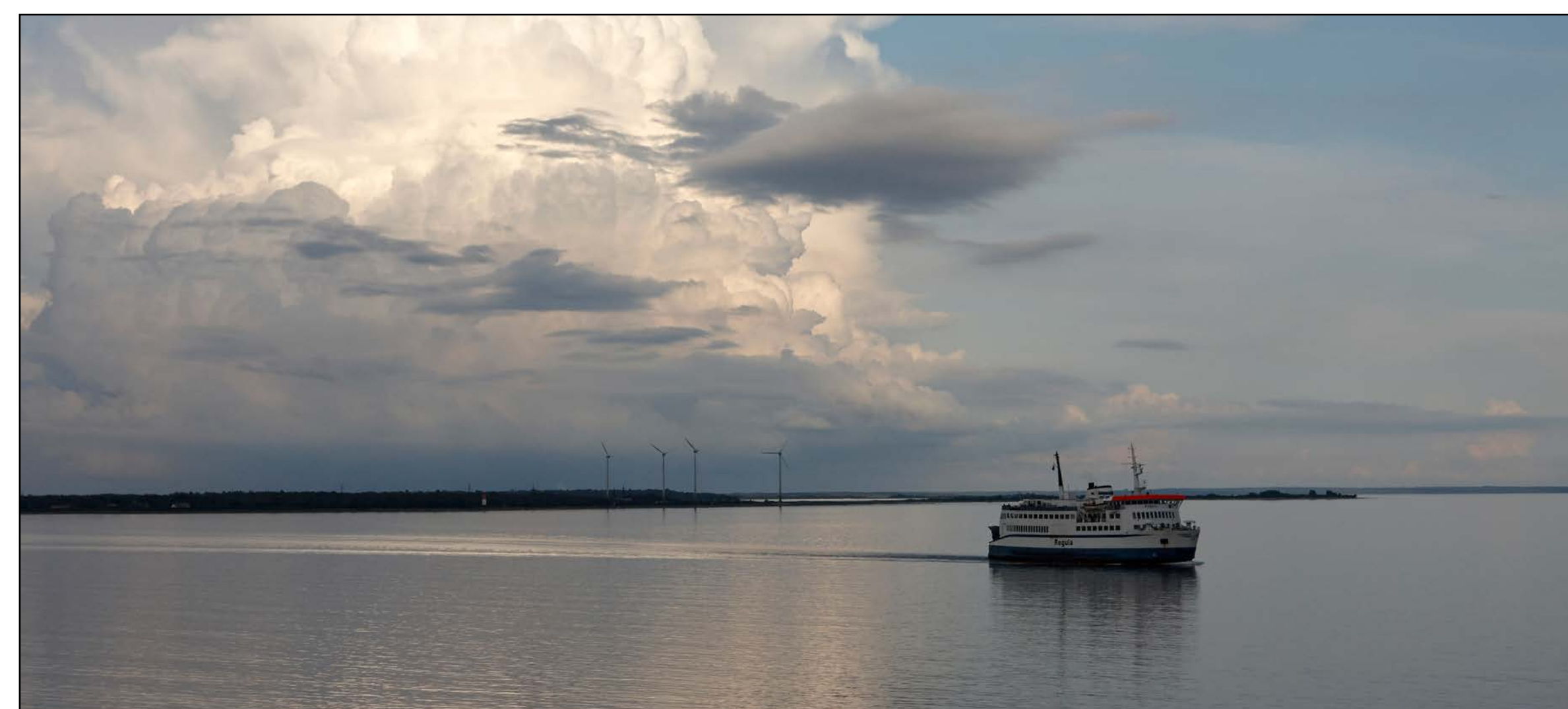
Virtsu ja naabruses asuv Puhtu-Laelatu looduskaitseala on lindude rändepeatuseks ja pesitsemiseks väga sobivad alad. Esiteks toimub siin märkimisväärne lindude koondumine ja rände jätkamine läbi Suure väina. Teiseks on siin keerukas, mitmete väikesaarte ja paljude madalate siselahedega rannajoon, mis pakub varjumiseks, toitumiseks ja peatumiseks häid võimalusi.

Virtsu ümbruses on registreeritud 229 linnuliiki, neist 137 pesitsejat, 76 läbirändajat ja 16 juhukülast. Läbirändavate lindude arv kokku ületab kaks miljonit. Mitmed rannikualad ja laiud, samuti metsad on olulised pesitsusalad. Rändejal peatub ümbruskonnas regulaarselt ligi 20 000 veelindu.

Kõige sagedamini võib rände ajal kohata läbirändavaid värvulisi ja veelinde. Läbirändavatest veelindudest moodustavad põhimassi aul (*Clangula hyemalis*), mustvaeras (*Melanitta nigra*), tõmmuvaeras (*Melanitta fusca*), sõtkas (*Bucephala clangula*) ja merivart (*Aythya marila*), kusjuures nende koguarv ületab miljoni. Sagedased läbirändajad on ka kaurid (*Gavia* spp.) (kuni 15 000 isendit hooajal).

Piirkonnas on kohatud läbirändel ja registreeritud pesitsemas alljärgnevat linnudirektiivi I lisas toodud linnuliike:

punakurk-kaur (*Gavia stellata*), järvekaur (*Gavia arctica*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*), hüüp (*Botaurus stellaris*), must-toonekurg (*Ciconia nigra*), väikeluik (*Cygnus bewickii*), laululuik (*Cygnus cygnus*), valgepõsk-lagle (*Branta leucopsis*), väikekoskel (*Mergus albellus*), merikotkas (*Haliaeetus albicilla*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*), välja-loorkull (*Circus cyaneus*), soo-loorkull (*Circus pygargus*), kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*), kalakotkas (*Pandion haliaetus*), teder (*Tetrao tetrix*), täpikhuik (*Porzana porzana*), rukkirääk (*Crex crex*), sookurg (*Grus grus*), hallkibu (*Xenus cinereus*), veetallaja (*Phalaropus lobatus*), räusk (*Hydroprogne caspia*), tutt-tiir (*S. Sandvicensis*), jõgitiir (*S. Hirundo*), randtiir (*S. Paradisea*), väiketiir (*S. Albifrons*), händkakk (*Strix uralensis*),

Parvlaev Regula teel Virtsust Kuivastusse

Mõisa laht hommikul

jäälinde (*Alcedo atthis*), musträhn (*Dryocopus martius*), valgeselg-kirjurähn (*Dendrocopos leucotus*), nõmmelõoke (*Lullula arborea*), vööt-pöösaland (*Sylvia nisorio*), punaselg-õgija (*Lanius collurio*).

Rannikualadel on tüüpilisemad pesitsejad liivatüll (*Charadrius hiaticula*), merisk (*Haematopus ostralegus*), punajalg-tilder (*Tringa totanus*), kalakajakas (*Larus canus*), lambahänilane (*Motacilla flava*) ja sookiur (*Anthus pratensis*). Soostunud rannikualadel on tüüpilised pesitsejad kõrkja-roolind (*Acrocephalus schoenobaenus*), rästas-roolind (*A. Arundinaceus*), rootsiitsitaja (*Emberiza schoeniclus*), tuttpütt (*Podiceps cristatus*) ja sarvikpütt (*P. auritus*).

Siselahtedel esineb suurel hulgal roolinde (*Acrocephalus*). Tüüpilised pesitsejad on naerukajakas (*Larus ridibundus*), lauk (*Fulica atra*), punapea-vart (*Aythya ferina*), sarvikpütt (*Podiceps auritus*) ja tuttvart (*Aythya fuligula*), vähemal arvul ka rooruik (*Rallus aquaticus*), tait e. tiigikana (*Gallinula chloropus*), roo-loorkull (*Circus aeruginosus*) ja hüüp (*Botaurus stellaris*). Rannikulähedased laiud on läbirändavatele luikedele ja partidele puhkepeatuskohaks. Alates 1960. aastast on siselahtedel ja laiudel pesitsemas asunud kümnokk-luik (*Cygnus olor*).

Laidudel, mida on peaaegu 40, on registreeritud 55 pesitsevat liiki. Paraku on suurel osal neist endine kasutus katkenud ning domineerima on hakanud kõrgroostu ning pöösastikud. See on oluliselt vähendanud pesitsevate lindude arvukust. Rannikult võib leida naerukajakat (*Larus ridibundus*), kalakajakat (*Larus canus*), randtiiru (*Sterna paradisaea*) ja jõgitiiru (*Sterna hirundo*). Veelindudest on arvukam pesitseja tuttvart (*Aythya fuligula*), leida võib ka mõned luitsnokk-pardid (*Anas clypeata*), tõmmuvaerad (*Melanitta fusca*) ja hahad (*Somateria mollissima*), kurvitsalistest meriski (*Haematopus ostralegus*), punajalg-tildri (*Tringa totanus*) ja liivatüll (*Charadrius hiaticula*). Mõnedel saartel on iseloomulik kivirullija (*Arenaria interpres*). Saartel pesitseb vähe värvulisi. Haha, hallhane (*Anser anser*), merivardi ja ristpardi (*Tadorna tadorna*) populatsioonid on viimastel aastakümnetel saartel ja rannas näinud nii tõuse kui uusi langusi.

Juhukülastest tuleks nimetada järgmisi liike: naaskel-nokk (*Recurvirostra avosetta*), keda võib meie rannikutele järjest enam ka pesitsemas näha, valgetiib-viires (*Chlidonias leucopterus*), väikekoskel (*Mergus albellus*), krüüsel (*Cephus grylle*), rohe-lehelind (*Phylloscopus trochiloides*) ja aed-roolind (*Acrocephalus dumetorum*).

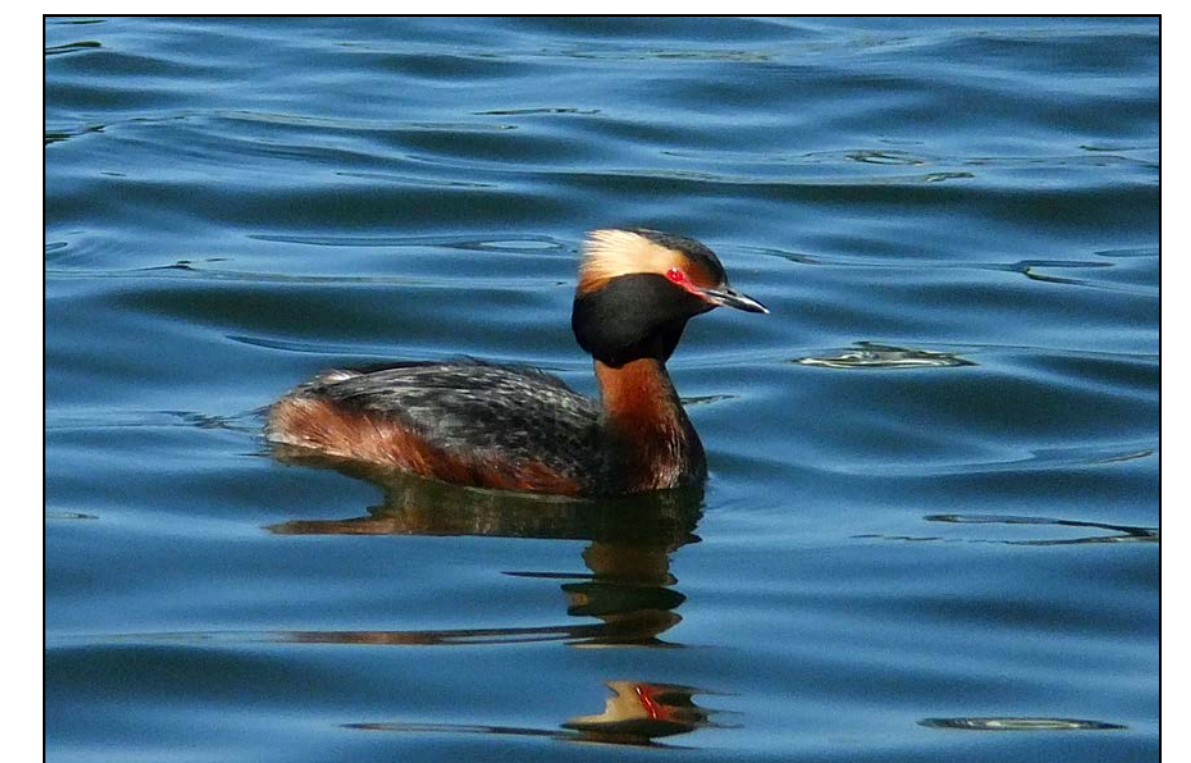
Puhtu-Laelatu kaitseala kattub kogu territooriumi ulatuse Suure väina tähtsa linnulaga 024 (LÄ05).

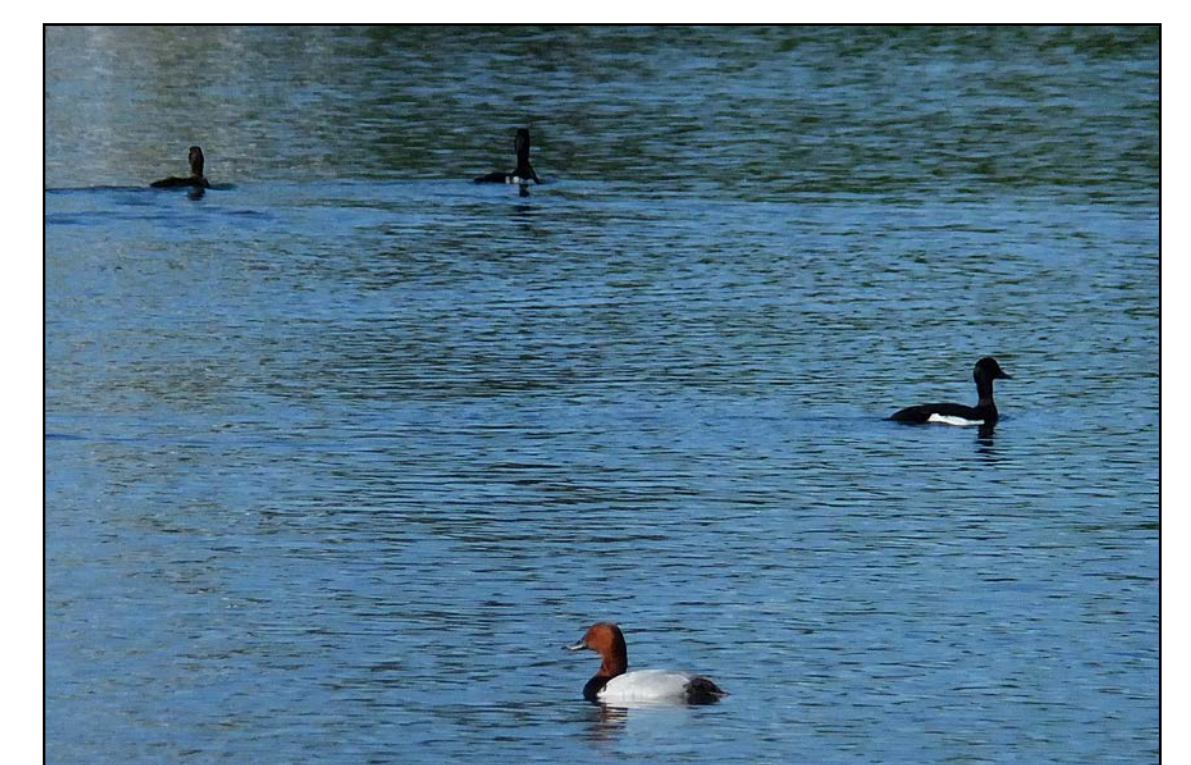
Haned

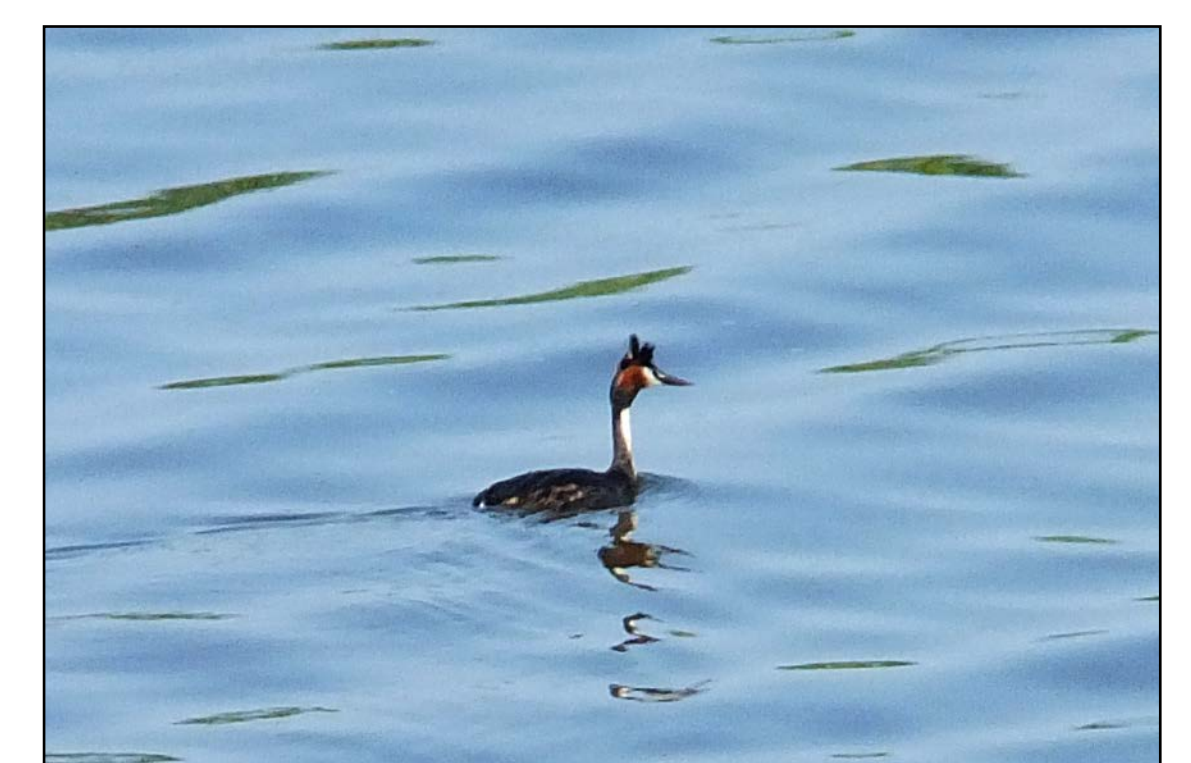
Valgepõsk-lagled

Sarvikpütt

Punapea-vart ja tuttvardid

Tuttpütt

Tuttvardid. Foto Kaarel Kaisel